

اراره ده : بر طاقم آتونه لر برك
آله جق صايبارى پيتمك اوزره ده.
كچيكد برمه دن ياره لرني كوندره ده
آتونه لرني بكيلمه لرني رجا ايده ده.
ت. ي.

نورك بوردى

ناشرى : نورك بوردى

مدبرى : آق جوره اوغلى يوسف

يىل ۶ جلد ۱۲ صايبى ۱۴۱

۱۶ آغستوس ۱۳۳۳

۱۳۳۳ صايبى ۱۳

اوبدیلر. اعتذار ایتدیلر، ترضیه ایتدیلر. بنم نفسمجه ذاتا بر فرضم، بر دعوام یوقدی. باریشدم. یورده کده کی اوقلر جیقدی، لکن زهرلری اوراده قالدی. پولیس مدیریته کیتمکدن واز کچدم. اولورده اسماریخی، ایشلریخی خبر ویردیلر. بوله ده کی کنجلیک تحصیل کورمش، منور آدملا اولدیقلری تأمین ایتدیلر. اوتده کی فضولی حریفک کیم اولدیغنی قطعاً بیلمدیقلری سوبله دیلر.

شمدی بن نفسمله یوز یوزه قالدم. دوشونیورم. کندی کندیمدن سه ریورم: بکا بر دیکن کبی باتان بو حادثه اهمیتی اولمایان و کیسه یه ضرری اولمایان برشمیدی؟ بویه ایسه بکا نه اولیوردی؟ بویه دکاسه نیچون کیسه لر آلدیرما یوردی؟ بوکا هرکس راضی ایسه پولیس بر نشی دیرمیدی و دیعه لیمیدی؟ بن ظن ایدیورم که بونده ماتی ایچندن ویا واش یا واش زهرله بن ییلانک دیشلری وار. قاتاردن اینرکن طوغروجه پولیس مدیریته کیتمک عزمنده ایدم. اورادن جیقجه غزته اولرندن برینه کیده جکدم. پولیسه کیتمکدن، حکایه ایتدیم وچه ایله، واز کچدم. لکن مطبوعات کتبه مک حققی وحقم دکلدی. بلکه ده بونک یا زلماسنی بيله، کونلک بر غزته یه قونولماسنی بيله فضله کورنلر اولور. لکن بن بویه دوشونمدم. ملتک بو دعواده برحق اولدیغنه شدتله ایاندم. اعتراض ایتمه بيله، استیفاف ایتمه بيله، او بونی بيلمه لی دیدم.

بونی یا زملقه، (تورک یوردی) نه قویملقه خطامی ایتدم، صوابی ایتدم؟ کوکلم بکا دیور که خطا ایتدم، صواب ایتدم؟ کناه ایتدم، ثواب ایتدم. هیچ اولمازسه بو آجی خاطره بر یادگار کبی، ضبط ایدلمش اولارق، قالسین. تا که برکون اولوبده او قویان اولورسه، مملکتک آتش کردابلی ایچنده قاوورلوب ساورولدیغنی زمانلرده، بوتون مملکت اولادینک بو آتشی قانلریله سوندورمک ایچون یانوب کول اولدقلری زمانلرده، ینه بو مملکت اولادندن ایچنده بولوندقلری کبی بی کیرن فارملر کبی- بر طاقم کیسه لرک فلوریه دونوشنده نه مرفتلر یایدیقلری آ کلا سینلر!

اسیاطری صفی

مطبوعات

سوریه مکتبلی

خالده ادیب خانم افندی ایدر معارفات

جهان حری ائتمیشده سوریه بر تورک فرماندایک امر واداره سی آلتنده کندیشی غریک اک قوی ایکی درانییه، انکاره و فرانسیه قارشى قهرمانانه مافیه ایدرکن مدتی حیاته ده ترقی و تکملدن اسلا کیری قالمیشدر. سوریه کیدوب کلنر چولک قیزغین قوملری ایچنده چاربه دوب، ساحل شهرلری دکرلره حاکم دشمترک آتشی کولله لرندن اسیرکه مبه اوغراشان تورک و عرب قاورده شلرک عینی زمانده بولر آچنی، شهرلر قورمن، مکتبلر آرتیرمق یتیمخانلر، خیمه خانه لر احداث ایتمکله ده مشغول اولدقلری لسان ستانه ذکرویلان ایتمکده متعذرلر اولور. شو قورقوج حرب کورنده امور اعماریه و مدنییه اله جوق مسامی صرف ایدن و ساعیتده اک زیاده موفق اولان منطقه مک سوریه اولدیغنه هموی بر قناعت حاصل اولمیشدر. بومهرانی ومدنی مساعیده بویوک بر حصه سی اولان بر ذات ده پاک محترم خالده ادیب خانم افندیدر.

خالده خانم ، کندیلرینک ملاقاتنده سوبله دکلی و جهله مکتب و خیرات اهلرنده بالخاصه «فرنگلرک برافندی بوشلی ده لدرمق» و طیفه انسانی و مدنیه سنی ایقاه چالیشملردر . واقعا ماضیکه احوال و تسیبی یوزندن سوریه ده بالانان اجنبی مؤسسات تعلیمیه و غیره سنک برکوز اورطه دن قائمه سی لازمدی ، فقط اونلرک یری درحال مشترک تورک و عرب یعنی عیانی قوت و همتله دوله رلق ده لازمدی . ایشته بوجوق لازم و مهم اولان اینک قادین مؤسساته هاند چیتلری خالده خانم افندی درعهد انشلردر . کچن قیش ائاساننده ، خالده خانم افندیکنک یوبله کی مساعیسه داتر ، «تورک یوردی» قارملرینک بر فکر جمعل ایدیغیلری و یوسورله انار ادبیه سندن مستفید اولدیلری بویک محترم ادبیه هنرک ، حیات ملیه نیک دیگر بر ساحه سنده کی موفقییتلری ده آزاچ اولسون اوکره نعلری ایچون ، کاظم شناسی بک «طنین» و اوندن آلینارق تروت فن «ده جیقان ملاقاتی عینا بریه درج یتمکله مقتر اولیوروز (۱) .

«تورک هر فان عالمده کندیسه یوکسک و شرفلی بر موقع یابمش ، هپمزک پایانسز حرمتی قازانش اولان خالده خانمی کورمک ، اثرلرنده سوه سوه ، تکرار تکرار او قودیفمز کوزل جمله لری برده کندیسنک آغزندن ایشتمک آرزوسی بنده سنلردن بری موجود ایدی . اوله حس ایدیوردم که بویه بر ملاقات - ولو قیسه اولسه ده - خالده خانمک شخصیتی بکا دها واضح صورتده کوستره جک و کندیسه قارش غیابا بسله دیکم حرمتی هیچ شبهه سز آتیراجقدی . کندیسنی بندن اول طانیق بختیارلغه نائل اولمش بولانلردن خالده خانمله برایکی ساعت کوروشمک ، اونک ، نه درجه رقیق بر شاعر روحی طاشیدیغنی ، غلطی اوزرنده ندرین ، سحر کار بر تاثیر حصوله کتیردیکنی ، آکلامق ایچون کافی اولدیغنی ایشیدیور و هر دفعه سنده بوتائیری بنده کندی نفسنده تجربه ایتک ارزوی غریبی حس ایدیورم .

خالده خانمک اوطه سنه محترازانه کبردیکم وقت ذهنم هپ بوکی دوشونجه لره مشغول ایدی . لوش بر اوطه ، کنیش آلتورقه بر قانابه ، اوزرینه پارچه خالیلر آتلش بر قاق قولتوق . بر پیانو ، پیانونک یاننده یره قونمش بر عود ، بری پیانونک اوزنده ، دیکری دیواره یاغلی بویا ایکی قادین تصویر . قانابه نیک بر طر قنده دوزر کتبخانه ، کتبخانه ده مینی مینی ، کوزل جلدلی کتابلر . بونلره بر صوبا بر قاق صاقسی ، نه تازر علاوه ایدرسه کز خالده خانمک اوطه سنی کوزکوزک اوکنه کتیرمش اولورسکز . خالده خانم بر قاق کون اول سوریه دن ، تورک حرمتی ، تورک عرفانی نشر ایتمه کیتدیکی او کوزل دیاردن عودت ایتشدی . خالده خانم کچن سنه بو شرفلی مأموریتی قبول ایدرک پای تاختدن آیرلایینی وقت اوراده کی قادینلق سوبه سنی یوکسکتمک ایچون نه لازمه اونی یایمق ، مکتبلر آچمق ، سر بست درس لر تأسیس ایتک ایچون کیتدیکنی بیلیور ایدک ، فقط او زماندن بری خالده خانمک اورالرده کی اجرا آتی آنجیق بک مهم خبرلر صورتنده آره صیره ایشیدیور ، بوکا داتر واضح ، قطعی معلوماته دسترس اوله میوردق . ایشته پای تخت غزنه لرینک بویوک بر نقصانی . پای تاختده اولدینی کبی طشره نیک بعضی لرلرنده بالانلایینی شبهه سز اولان تجدد و تمدنک صفحاتی تعقیب ایدمک ، تمدنیه حصوله کان تبدللردن ، یکدیگر مزدن داتما خبردار اولمغه چالیشمق برده بونک نام عکسی یاییور ، - هپه حربک بدایتدن بری - استانبول ایله طشره نیک بورابطه سنی هیچ یوق دینه جک قدر کوشه تمش بولیوروز . خالده خانمک شخصیتی ، سوریه ده باشلادینی ایشه خصوصی بر اهمیت ویردیکی ایچوندرکه

(۱) «تروت فنون» (۱۱- حیزران، ۱۳۳۳- ۱۳۵۳) ده سوریه دارالمعالمات و سلطانیه داتر اوج رسم ده واردر .

غزنى لىزمىك بواھالىنى مەككى اولادىنى قدر تىلاق ايتىك مقصدىلە كىندىسەنەن « مەن » ايجون بىر مەلەت رجا ايتىمىم .

مەھەرىمە ناسىل باشلاپ جەمى تەيىنە چالغىش، اوطە حەقەدە ساغلام بىر فەكر ايدىنىك ايجون بىيانو، تەسۋىرلەرە سوك بىر نەظر فەزىلانەرنى آراتقى قالمىش اولان قېۋىن خالەدە خانەك اوطەيە كىردىكىنى حەس ايتىم . قالقەدە، حەمىلە كىندىسەنەن سىلاملاپ، خالەدە خانەم كىنىش قۇلتۇغە كۆمۈلدى ، بىنەدە قارشىسەنەن قانايەنەك بىر كىناۋىنە اوطۇردۇم .

خالەدە خانەم ، مەلەقەنكە مۇسۇۋەنى بىلەيدىكى ايجون بىنە سۇملى بىكەمەكسەزىن :

— سىزەك سۇال سورما كىزە حاجەت قالمىسەزىن بىنە سورىدەدە . يەنىق ايتەدەكلىرى سىزە خەلەدە

نەقل ايدىم ، سىز بۇسەردەدە نۇط ايدىر ، سۆكرەدە يازارسىز اولمازى ؟

دەيدى . بۇسۇلى يەك مۇۋافىق بولدىنى سۆيەدەكەن سۆكرەدە خەراب مەيدلەرە مەھرى سۆرىدەدەكى ائىپەلەتنى بۇيەك بىر تەلەقەلە بىكە نەقل ايتىكە باشلايدى :

— كىچىك سەنە سۆرىيە نە ايجون چاغىلەدىنى بىلەيسىز : سۆرىيە قىزلىرىنى اى تەھسىل وىرەك،

اولەرە تورەك خەرنى تەلەقەن ايتىك ، سۆرىيە قەدىنلەرنى آراسىدە مەشەك دۇيغۇلر تەسىنە چالغىشق . بۇ

مەھەبەلەرنى اللە ايتىك ايجون خەسەرەلەدىن بىر ۋەقەلەك تەمىنەن قەلەقەن سۆكرە سۆرىيە كەتەم .

سەخە فەلەتتە آتەلەردەن اول سۆرىيەدە قىز تەھسىلەك نە خالەدە اولادىنى بىلەك ، اجەنە مۇسەلەك

يەلەدىنى اولچەك لازىم كەلەردى . بۇدە ايشە بۇجەتەن باشلاپ . تەھسىل كۆرەن سۆرىيە قىزلىرىنىك

ا كەرنى ، خەربە ائىترا كەزە فەدەر ، فرانسىز ياپاسلىرىنىك مەكتەپلەرنە دوام ايدىيوردى ؛ بىرۋەتەكى ياپاس

مەكتەپى يەك بۇيەك، خەدەتا بىر شەتۋە دىنەكە درجەدە اولقەلە بىرەر هەيچەدە مەكتەپ ائىخەزىنە بۇتۇن مەناسىلە

الۋىرەشلى بىر بىنا دەكلەر . بۇ بىنەدە بىر مەكتەپكە جامە بولمىسى ايجاب ايدەن شەرايط مەھەدەن ئەر بۇلە مەزەكەز .

بۇ مۇسەسەدە تەھسىل كۆرەش سۆرىيە قىزلىرىنى بىر جۇغەلە تەمىنەن ايتەم ؛ بۇتەقەتەم نەتىجەسەنە كۆرەمكە

بۇ قىزلىرىك تەھسىلى يەلەيدەن خەبەرلەر : لىسان اوكرەنەشەر ، فەقەتە سەسلى تەھسىل تەمىنەن هەنە هەيچە بىرنى

اللە ايتەدەكەن باشقە خەسەرنەنى اونۇنەشەر، كەندى خەتەلەرنە يەنەنە قەلەشەر ، شەخسەتلەرنى مەھەتەشەلەر .

بۇ قىزلىرىكە كۆرەشۋەرنى بىر كەلەكە خەسەرنە مەقەلەنى سۆرسەكەز ، فرانسىز جە اولەرەق : « دۇرەكەز يەقەم

شۇ .. بىر دۇرەلە خەسەرنە كەلەردە ، جۋانى آلەر ، سۆرىيە مىلى رەتەلەرنەن مەشە ايتەكەز كەندىلەرنى

تەقەير ايدەلەش خەدە ايتەكەلەرنى كۆرەرسەكەز . فرانسىز قەدىن واركەك مەسەيۋەرنى مەلەكەتە دەھە قولايلىقەلە،

دەھە مۇرە سۆرەتەدە نەفۇز ايدە بىلەك ايجون اولانجەنەلەرنى يەلەسە اركەك جۇجۇقەلە تۇجە ايتەشەر،

قىزلىرى اھەل ايتەشەلەر . بىرۋەتەدە بىر ۋەقەلەكەن وەردە آلمان قىز مەكتەپلىرى وار ، فەقەتە بۇ مۇسەسەلەردە

تەھسىل ايتەكە قىزلىرىكە كەفە درجەدە تەمىنەن ايتەدەكەم ايجون بۇ يەدە يەك قەلەنى بىر فەكرەم اولادىنى سۆلەيە

جەكەم ؛ مەھەبە بۇ يەك مەكتەپدە قىزلىرىكە تەھسىلە دەھە زەيادە اھەتەم ايدەلەكەن ظەن ايدىيۇرۇم .

سۆرىيەدەكى تورەك مەكتەپلىرىنىكەدە مەطلوبە مۇۋافىق اولادىنى كۆرەنچە يەلەلەكەك ايتەكە فرەنكەلەك

بىر قەدىن بۇشەلەنى دۇلەرنەق اولادىنى حەس ايتەم ، دەمىنەدە سۆلەيەدەكەم وەجەلە فرانسىز مۇسەلەرنىك

سۆرىيە قىزلىرىنە وىردەكە تەھسىل يەلەيدەن باشقە بىرنى اولادىنى ايجون بىرەر دۇكە وەسەنەن قىز

مساحه سنده بونلره موفقیتله رقابت ایتک یك قولای اوله جنی آشکار ایدی، بوابتدائی تدقیقاتدن سوکره چیزمش اولدیغ پروغرامک شام، بیروت ولایتلریله جبل لبنان سنجافی داخلنده تطبیقنه باشلادم.

آجیله جق ابتدائی مکتبلرینه درس و بره جک معلمه لر بولمادقجه بو خصوصده اساسلی برشی یاییلامایه جنی آشکاردر، بوندن دولاییدر که اک اول دوشوندیکمشی بومکتبلره مکمل تحصیل کورمش، وظیفه لرینی حقیله ایفا ایده بیله جک عنصرلر یقشدیرمه جک مؤسسه نك تمایلی قورمق اولدی. ایکی ولایتله لوا خصوصی بودجه لرینک اشتراکیه بیروتده تأسیس ایدیلن مکتبک پروغراملری، هم صرف تحصیل ایتک مقصدیه دوام ایدن، هم ده معلمه لک مسلیکنه حاضر لایق آرزوسنده بولان قیزلرک برقم تحصیل مشترکاً کوره بیله جکلری صورتده تنظیم ایدلمشدر؛ شو صورتله که معلمه اولق ایستینار اوجنی سندن اعتبار آ، ایکی سنه دوام ایتک اوزره، اختصاص درس لرینه دوام ایده جکلردر. تالی و مسلیک تحصیل لرینک عینی مؤسسه ده جمع ایدلمی، ظن ایدرسیم، مملکتک سائر عیالارنده تطبیق موافق اولان برندیبرد، بوسورتله هم یاره همده - بزه ده مع التأسف عددی آز اولان - اوصاف مطلوبه بی حائر معلم و معلمه لر تصرف ایدلمش اولور. ایلریده بومؤسسه نك برده صنایع نفیسه شعبه سی کشادی مقرردر. شام، بیروت و جبل لبنان محاسبه خصوصیه لرینک هر بریسی سنده اوج بیك ایرا تخصیصات ویرمکی تعهد ایتمشدر، بوکا مقابل هر سنه بواوچ یردن دارالمعلمات ایچون یکر میشر و سلطانی قسمی ایچون ده اون بشر قیز کوندریله بیله جکدر. شو حالده هر سنه بواوچ یردن کرک دارالمعلمات کرک سلطانی تحصیلی کورمک اوزره مؤسسه بزه یوز بش قیز آله جق دیمکدر. بویری قیزلردن ماعدا آناطولیدنه، اجرتلری منسوب اولدقلری ولایتلردن تسویه ایدلمک اوزره، بر قاج قیز آله جق، آناطولی قیزلرینک سوریه ده کی هم شیرمه لرله مکتب صیرمه لر اوزرنده تماس ایتلرینه بر اهمیت مخصوصه عطف ایدیورم؛ بویله بر تماسک بر بر مری یقندن طایمق خصوصنده اجرا ایده جکی تأثیری اوزون اوزادی به ایضاحه حاجت یوقدر.

بیروتده کی مؤسسه دن باشقه بوسنه بیروت، شام و جبل لبنانده برر لیلی نمونه ابتدائی آجق . بونمونه لر وجوده کتیررکن تعقیب ایتدیگز غایه دارالمعلمات ابله سلطانی به طلبه یقشدیرمکدر . بیروتده اساساً بر قیز نمونه مکتبی موجود ایدی؛ کله جک سنه لیلی به تحویلی مقصوددر، شامده کی نمونه مارتده، سبل لبنانده کی (اعاریه) نام محله نپسان آینده آجیلدی، ابتدائی مکتبلرنده اوجنی صنفه قدر تدریسات عربجه پاییلور و تورکجه یالکز لسان اوله رق کوستریلیور. کرک سلطانی و دارالمعلماتده، کرک نمونه لرده عربجه تحصیلنه و قیزلری سوریه نك ملی و طیبی کوزلکلرینی حسن ایده بیله جک بر حالده بویتمک اعتنا ایدیورز .

فعالیتلرک بویوک قسمی مکتبلره حصر ایتمکله برابر بر طرفدن ده یاشلی خانملره سربست تورکجه و ترزیلک درس لر آجق، کله جک سنه رسم و موسیقی ایچون ده سربست درس لک تأسیسی دوشونیورز . تورکجه درس لرینه کوستریلن رغبت، خصوصیه شامده، فوق العاده دینه جک بر راده ده ایدی، بیروتده بوسربست درس لر یوز خانمله باشلامش، اوتوز بشله نهایت ویرلمشدر، شامده بدایتده کندیلرینی قید ایتدیرمش طقسان بش خانم سوک درسه قدر عینی خواهشله دوام ایتمشدر .

کرك مکتبلره كرك سربست درساره كوستربان رغبت اودرجهده ایدی که مع التأسف برجوق
مراجعتلری ردایك مجبوریتده قالدق. بوحال بك اعلا كوستریورد که آز برهنتله معارف خصوصنده
فرانسزلرك سوریهده بر اقدقلری بوشانی مع زیاده دولدیرمق بلكده مشكل برایش دکلدر .
بوندن صوكره خالده خانم بكا ساطانی ایله دارالمعدنه ، ایلی نمونهلره عائد متعدد قطوغرافیلر
كوسترك لایقنده بولندی . بونلری شویلهجه كوزدن كچیرمك بومکتبلره مادیات خصوصندهده
بویوك براعتنا كوسترلديكنی آكلامق ایچون كافیدر . بواعتناك آناری هر طرفده ، بناده ، باغچیده ،
یمكسخانهلرده هرچوجوق ایچون پردهلرله آیراش برقرار بوله احتوا ایدن یاتاقخانهلرده ، مویبق
سالوننده ، درسخانهلرده ، خستهخانهده برهقیشه کوریله بیایور .
فی لطفأ قبول ایدرك بوشایان دقت معلوماتی ویرن خالده خانمه اك صمیمی تشكراتی کمال حرمتله
تقدیمه مسارعت و باشلامش اولدنی وطنی وظیفهیه دوام ایتك اوزره یقینده یته او دیاره کیده جك
اولاق « خراب معبدلر » محرم محترمه موفقیتلر تمنی ایلرم .»

عظیم شناسی

بی اثر

«درنما مجموعه سی» — خلی مدتدنبیری کاغذ قیطاغندن دولای چیقماقده اولان بو رفیقمن عثمانی تورکلرینك
« هید مل » بی اولان « ۱۰۰ توزه » (آلافرانغه ۲۲ توزه) تاونخنده تکرار چیقماغه باشلادی . بوکونه قادار
اوج صایسی انتشار ایدی .

«اوكسوز يوردلری مجموعه سی» — طاهرده كوندن كونه چوغلانده ولان « اوكسوز يوردلری » نك
تربیهده برلكنه ، معاملرك ترقیسنه ، ادارهلرك تكاملنه خدمت ایتك مقصدیله قونیسهده بو نام الله بر مجموعه
چیقماغه باشلامشدر . بو مجموعه آناتولینك معارفه قارشى اوپانلارنه و عین زماندهده قونییه كنجلكنك حرکته
بر دلیل صایلا بیلر . بو حرکتك ماهیت واسقانی ، اساس و منائی اوزرنده و دونو مجموعه سی - قنده فکرلریمز
دیگر بر وقنده سویله جكز .

«عثمانی همول امر مجموعه سی» — هیئت مرکزینك هرب «ممری اناندره کی مساعی راجه آتی»
بو عنوان ایله ازمیرده ۲۴ صفحه لك بر رساله ترتیب و نشر ایدلقدر . كوزمل كاغذه اوله قبه نفس بر صورتده
باسلمش اولان بو رساله اسمندن ده آكلاشیلای اوزره ملال امر ازمیر هیئت مركزه سنك صوك اوج سنك
فمالیتی بر جوق احصائی و تحریری معلومات ایله ایضاح ایتكدهدر . مهناآ داغیدیلش و داغیدیلده اولان بو مفید
رسالهده عین زمانده خاق ایچون جوق فائدهلی بعض صهی معلوماتده و برلقدر : « لكلی حاکم » ، « خسته باقیبی
مکتی » ، « قولرا » ، « فراکی » و « ایسته » کی اك مغرب خسته لقلر ختیده - ملال امرك بو خصوصلرده کی
فعالیتك ایضاحیه برابر بعض اوگونلر و بریلش و چاره لركسترلشدور . رساله لك قابنده شویله بره جای مخصوص
اوقبورز :

«مملكت مزده وقت وقت حکم سوره ن جان یاقیجی خانمان سوندیریجی ساری خسته لقلر ایله بونلردن
قورونمق چاره لری هر اوقور یازار کیسه نك آكلایه بیله جکی برلسانه غایت ساده و آجیق بر صورتده
یازلمش ایسهده اوقویوب یازمق بیلیمینلره قونفرانس طرزنده ذوات مناسبه طرفندن ایضاح ایتدیرلسی
متصرف ، قائم مقام ، و ناحیه مدیرلری ایله سائر علاقه داران دن منافع ملت و مملکت نامنه رجا اولتوره .»